ADOPTAREA NOILOR TENDINȚE ȘI COMPETENȚE ÎN FORMAREA BIBLIOTECARILOR UNIVERSITARI

ADOPTING NEW TRENDS AND COMPETENCIES IN THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF ACADEMIC LIBRARIANS

CZU: 023.5:378.4:[005.336.2:004] **https://doi.org/10.59295/spd2024s.05**

Nelly ȚURCAN,
ORCID: 0000-0001-8475-0770
e-mail: tsurcannelly@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova,
Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *The main objective of the article is to understand and document emerging trends in academic libraries for the period 2010-2024. These analyses are necessary to guide librarians, managers, and policymakers in making informed decisions aimed at enhancing the role and impact of libraries in higher education. The research methods include the analysis of relevant documents and evaluations by the Association of College and Research Libraries (ACRL). The results indicate a significant transformation of libraries influenced by technological advancements and social changes. The main trends identified include digital transformation, the integration of artificial intelligence, and a focus on diversity, equity, and inclusion. Additionally, the COVID-19 pandemic has accelerated the adoption of remote services and digital resources. To effectively implement these trends, librarians need to develop skills in technology, data management, teaching, collaboration, leadership, adaptability, and innovation.*

Keywords: *academic libraries, digital transformation, professional development, professional skills, trends in academic libraries.*

INTRODUCERE

Biblioteca academică se află într-o continuă transformare datorită schimbărilor din paradigma educațională, diversității și complexității nevoilor utilizatorilor, precum și progreselor tehnologice, inclusiv celor din domeniul inteligenței artificiale. Mediul academic este într-o evoluție constantă, iar bibliotecile sunt parte integrantă a acestui proces. Pentru a rămâne relevante și a oferi servicii optime studenților, cadrelor științifico-didactice și cercetătorilor, bibliotecarii universitari trebuie să fie la curent cu tendințele emergente și să-și dezvolte noi competențe. Această adaptare continuă este foarte importantă pentru a asigura sprijinul necesar în procesul educațional și de cercetare, contribuind la succesul academic al comunității pe care o servesc.

Bibliotecile academice s-au dezvoltat concomitent cu instituțiile de învățământ superior din care fac parte și sunt apreciate pentru reziliența lor, adaptându-se la schimbările sociale, politice și tehnologice. Provocările actuale includ integrarea tehnologiei informației și comunicațiilor, crearea și menținerea depozitelor digitale, asigurarea

accesului deschis, prestarea serviciilor centrate pe utilizator (e-learning, învățământ la distanță, alfabetizare digitală), oferirea serviciilor online, utilizarea rețelelor sociale, cooperarea interbibliotecară și respectarea aspectelor legale.

Bibliotecarii universitari, având un contact permanent cu comunitatea academică, trebuie să fie promotorii schimbărilor de paradigmă în domeniul educației și cercetării. Aceștia nu doar facilitează accesul la informație, ci și joacă un rol activ în implementarea și promovarea Științei Deschise, un concept care încurajează accesul liber la rezultatele cercetării științifice. Prin aceasta se îmbunătățește eficiența și vizibilitatea cercetării și se cultivă o cultură a deschiderii și colaborării în domeniul educației și cercetării.

TENDINȚE ȘI COMPETENȚE VIITOARE ÎN BIBLIOTECILE ACADEMICE

În era digitală, bibliotecile academice au evoluat de la simple depozite de cărți la hub-uri dinamice de acces la informații și suport pentru cercetare. Pentru a avea succes în acest mediu, bibliotecarii universitari trebuie să îmbine cunoștințele tradiționale din domeniul biblioteconomiei și științei informării cu competențele necesare pentru a utiliza tehnologiile emergente și pentru a răspunde nevoilor în continuă schimbare ale utilizatorilor.

În ultimii ani au fost realizate mai multe studii și analize privind cunoștințele și competențele necesare pentru bibliotecile academice în contextul tehnologic modern [1-7].

Aceste studii examinează competențele esențiale pentru bibliotecari în era digitală, evidențiind importanța formării profesionale inițiale și necesitatea dezvoltării continue pentru a ține pasul cu schimbările rapide. Bibliotecarii trebuie să dețină competențe-cheie, cum ar fi cunoștințe fundamentale în domeniul informației, gestionarea informațiilor, competențe tehnice și abilități interpersonale. Studiile arată că, deși bibliotecarii din unele țări sunt competenți în căutarea în baze de date și utilizarea rețelelor sociale, aceștia au deficiențe în dezvoltarea de metadate și site-uri web. În alte țări, competențele digitale ale bibliotecarilor influențează acceptarea tehnologiei în biblioteci. Cercetătorii subliniază necesitatea îmbunătățirii competențelor în gestionarea datelor și dezvoltarea colecțiilor, menționând că există un decalaj între cererea de competențe și oferta educațională din programele de masterat. Aceștia evidențiază importanța actualizării curriculumului și a integrării competențelor digitale în programele de formare pentru a pregăti bibliotecarii să facă față peisajului informațional în continuă schimbare.

Competențele bibliotecarilor universitari au fost pe larg dezbătute de organizațiile internaționale, asociațiile profesionale și grupurile de lucru pentru bibliotecile academice și de cercetare. Astfel, între noiembrie 2023 și aprilie 2024, OCLC (Online Computer Library Center, Inc.) și LIBER (Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche) au organizat trei sesiuni de discuții interactive, axate pe oportunitățile și responsabilitățile legate de furnizarea serviciilor bibliotecilor academice de ultimă generație, adaptate la

acest nou ecosistem bazat pe date [8]. LIBER a identificat principalii factori determinanți care vor afecta bibliotecile de cercetare și și-a formulat angajamente strategice pentru a-și menține poziția consolidată în ceea ce privește facilitarea cercetării de nivel mondial. În acest sens, Strategia LIBER pentru perioada 2023-2027 se concentrează pe evoluțiile de ultimă oră pentru a devansa schimbările radicale care au loc în sectorul cercetării [9]. Până în 2027, bibliotecile de cercetare vor oferi servicii de ultimă generație, orientate spre viitor, pentru colecții, publicare și conservarea informațiilor și a (meta)datelor. Aceste servicii vor fi relevante și adaptate pentru grupuri de utilizatori din mediul academic și din afara acestuia.

În raportul SCONUL (Society of College, National and University Libraries) sunt examinate perspectivele pentru bibliotecile academice în următorii zece ani, fiind subliniată necesitatea schimbării și identificării tendințelor transformatoare [10]. Deși participanții la cercetarea SCONUL au recunoscut diverse elemente-cheie ale schimbării, ei nu au ajuns la un consens asupra celor mai importante dintre ele. Viziunea asupra bibliotecii viitorului rămâne similară cu cea actuală, iar multe tendințe identificate nu includ forțe transformatoare majore, cum ar fi inteligența artificială. Studiul a identificat domenii-cheie în care bibliotecile academice pot implementa activități utile pentru a aborda diverse probleme. Acestea includ inițierea consultărilor cu utilizatorii pentru a gestiona tranziția de la tipărit la electronic și revizuirea rolului în descoperirea informației prin dezvoltarea unor metode de prezentare a conținutului în instrumentele de căutare online. Bibliotecile ar trebui, de asemenea, să investigheze impactul evoluțiilor tehnologice, cum ar fi inteligența artificială, învățarea automată și Internetul lucrurilor, și să dezvolte servicii în aceste domenii.

Un raport recent *Librarian Futures* al *Technology from Sage* și *Skilltype*, lansat la începutul anului 2024, explorează competențele necesare pentru bibliotecarii universitari în contextul schimbărilor sociale, politice și tehnologice actuale [11]. Raportul se bazează pe opiniile a peste 2.000 de profesioniști și oferă o imagine de ansamblu asupra peisajului actual al competențelor, evidențiind domeniile ce necesită dezvoltare viitoare. *Skilltype* a creat o taxonomie a celor mai populare abilități, arătând că bibliotecile academice sunt bine echipate pentru a răspunde nevoilor utilizatorilor. Datele studiului arată că mai puțin de jumătate dintre bibliotecari sunt încrezători în capacitatea lor de a îndeplini așteptările zilnice și de a face față provocărilor tehnologice, în special în ceea ce privește avansarea în carieră și întrebările legate de inteligența artificială (37%). De asemenea, mulți bibliotecari consideră că nu există suficient buget (46%) sau timp pentru perfecționare profesională (47%), iar eforturile lor de a învăța noi competențe nu sunt apreciate suficient de studenți (20%).

Pentru viitor, bibliotecarii au indicat importanța dezvoltării abilităților legate de inteligența artificială, dar și un interes pentru o gamă largă de alte competențe, sugerând o viziune holistică pe termen lung a bibliotecii academice. Raportul integral *Librarian Futures* explorează aceste interese și oferă strategii pentru dezvoltarea abilităților pentru viitor.

MATERIALE ȘI METODE

Pentru analiza documentelor a fost utilizată o abordare calitativă bazată pe metoda analizei de conținut. Inițial, s-au efectuat analize exploratorii ale documentelor strategice ale asociațiilor profesionale și organizațiilor naționale și internaționale relevante pentru competențele profesioniștilor din domeniul informării și documentării, cum ar fi IFLA, LIBER, ACRL/ALA, CARL, SCONUL și altele. Au fost analizate și standardele pentru biblioteci din învățământul superior, standardele de competență pentru ocupația de bibliotecar, precum și standardele de calificare pentru specializările din domeniul de formare profesională în biblioteconomie, informare și studii arhivistice pentru cele trei nivele ale studiilor universitare (licență, masterat, doctorat). Documentele selectate sunt actuale și joacă un rol important în identificarea tendințelor de activitate ale bibliotecilor academice și în dezvoltarea competențelor profesionale ale bibliotecarilor universitari.

În a doua etapă a cercetării, a fost realizată o analiză a tendințelor de top pentru bibliotecile academice, conform evaluărilor Asociației Bibliotecilor de Colegii și Cercetare din SUA (ACRL) pentru perioada 2010-2024 [12-19].

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Odată la doi ani, ACRL (Association of College and Research Libraries) realizează analize pentru a înțelege și documenta tendințele emergente în bibliotecile academice. Aceste analize au scopul de a ghida bibliotecarii, administratorii și factorii de decizie politică în luarea deciziilor informate, menite să sporească rolul și impactul bibliotecilor în învățământul superior. Ele sunt valoroase și pentru bibliotecarii universitari din alte țări, inclusiv din Republica Moldova. Rapoartele ACRL evidențiază strategiile de succes ale bibliotecilor din SUA, oferind oportunități de învățare și implementare a abordărilor similare. Identificând tendințele emergente și prognozând evoluțiile viitoare, aceste analize ajută bibliotecile să se adapteze schimbărilor, să rămână relevante și să sprijine eficient misiunile educaționale și de cercetare ale instituțiilor lor. De asemenea, ele subliniază rolul esențial al bibliotecilor în sprijinirea succesului academic și al cercetării, furnizând date valoroase pentru eforturile de advocacy.

Din 2010 până în 2024, bibliotecile academice au suferit transformări semnificative influențate de progresele tehnologice, de schimbările în practicile educaționale și de așteptările utilizatorilor în evoluție. Tendințele-cheie în această perioadă includ:

- ***Transformare digitală:*** trecerea de la resursele tipărite la cele digitale a devenit o tendință majoră. Bibliotecile și-au extins colecțiile digitale, inclusiv cărți electronice, reviste electronice și arhive digitale, pentru a răspunde cererii tot mai mari de acces online.
- ***Mișcarea pentru Acces Deschis:*** a existat un impuls substanțial către publicarea în Acces Deschis. Bibliotecile au jucat un rol foarte important în promovarea inițiativelor Accesului Deschis, în sprijinirea repozitoriilor instituționale și în susținerea politicilor care fac cercetarea academică disponibilă gratuit.

- ***Spații de învățare:*** reproiectarea spațiilor fizice ale bibliotecii pentru a sprijini învățarea colaborativă și individuală a devenit o prioritate. Bibliotecile academice moderne oferă acum o varietate de spații flexibile, activate de tehnologie, care răspund diferitor nevoi de învățare și cercetare.
- ***Managementul datelor și sprijinul pentru cercetare:*** Odată cu creșterea datelor mari și a cercetărilor digitale, bibliotecile au dezvoltat noi servicii pentru a sprijini gestionarea datelor, prezervarea datelor de cercetare și proiectele de cercetare în domeniul științelor umaniste digitale.
- ***Instruirea bibliotecii și alfabetizarea informațională:*** Consolidarea abilităților de cultură a informației ale studenților a rămas un obiectiv central. Bibliotecile au integrat instruirea în domeniul culturii informației în programele de studii și au dezvoltat metode de predare inovatoare pentru a îmbunătăți gândirea critică și abilitățile de cercetare ale studenților.

Dacă anii 2010-2020 s-au concentrat preponderent pe transformarea digitală, perioada ulterioară a marcat o creștere a tendințelor precum pedagogia deschisă, în care bibliotecarii colaborează cu cadrele științifico-didactice în ceea ce privește resursele educaționale deschise. Inteligența artificială și alfabetizarea în domeniul datelor au apărut ca domenii-cheie, bibliotecile încorporând instrumente de inteligență artificială și promovând abilitățile de analiză a datelor în rândul utilizatorilor. Impactul mișcărilor sociale și politice a devenit evident, bibliotecile abordând probleme precum libertatea academică, diversitatea, echitatea și incluziunea (DEI).

Progresele tehnologice și schimbările sociale au influențat semnificativ tendințele în bibliotecile academice. Creșterea resurselor digitale, a platformelor de învățare online și a rețelelor sociale au contribuit la evoluția serviciilor de bibliotecă. De exemplu, trecerea la resurse digitale a crescut cererea pentru formare digitală și servicii de asistență online. Inovațiile tehnologice au transformat activitățile, serviciile și resursele bibliotecilor, integrând automatizarea, inteligența artificială și învățarea automată pentru a îmbunătăți eficiența și experiența utilizatorilor. Schimbările sociale, precum accentul pe DEI, au influențat politicile bibliotecilor, care abordează acum probleme de justiție socială și creează medii mai incluzive. Pandemia COVID-19 a accelerat adoptarea serviciilor la distanță și a resurselor digitale, cu noi strategii pentru a sprijini învățarea și cercetarea online, influențând continuu activitățile post-pandemice.

În ciuda diverselor schimbări, unele tendințe de bază privind activitatea bibliotecilor academice au rămas constante:

- Echiparea studenților și a cadrelor didactice cu abilitățile de a găsi, evalua și utiliza eficient informațiile rămâne o piatră de temelie a serviciilor de bibliotecă.
- Satisfacerea nevoilor în continuă evoluție ale utilizatorilor rămâne un obiectiv central. Acest lucru necesită o evaluare și o adaptare continuă a serviciilor de bibliotecă.
- Bibliotecile au încurajat întotdeauna legăturile dintre cercetători, profesori și

studenți. Acum, colaborarea se extinde dincolo de instituție, bibliotecile colaborând cu organizații externe în cadrul unor proiecte și inițiative. Bibliotecile au susținut parteneriate pentru a spori schimbul de resurse, pentru a dezvolta programe comune și pentru a sprijini obiectivele instituționale.

- Asigurarea unui acces echitabil la informații și resurse a fost mereu o prioritate centrală. Bibliotecile continuă să combată barierele în calea accesului și să dezvolte servicii incluzive pentru a îndeplini nevoile diverse ale comunităților de utilizatori.
- Învățarea continuă și dezvoltarea profesională au rămas esențiale pentru bibliotecari. Cerința de a fi la curent cu tendințele și tehnologiile emergente a impulsionat inițiativele de educație și formare continuă.

Pentru a pune în aplicare aceste tendințe în mod eficient, bibliotecarii universitari trebuie să dezvolte un set divers de competențe, cum ar fi: competențe tehnologice, gestionarea datelor, competențe de predare și proiectare curriculară, colaborare și leadership, competențe DEI, adaptabilitate și inovație, managementul proiectelor, comunicare și sensibilizare, gândire critică și rezolvare a problemelor, învățare pe tot parcursul vieții.

Prin înțelegerea acestor tendințe și a competențelor necesare pentru implementarea lor, bibliotecarii universitari pot susține mai eficient nevoile instituțiilor lor și pot contribui la succesul general al studenților, cadrelor științifico-didactice și cercetătorilor.

CONCLUZII

Studiile subliniază importanța continuării dezvoltării competențelor digitale ale bibliotecarilor universitari pentru a face față schimbărilor continue în peisajul informațional. Este necesar să adaptăm curriculumul din programele de formare pentru a include competențe în gestionarea datelor și extinderea colecțiilor, în conformitate cu cerințele actuale ale pieței. Transformările tehnologice, precum inteligența artificială și automatizarea, alături de schimbările sociale, inclusiv diversitatea, echitatea și incluziunea, influențează semnificativ activitatea bibliotecilor academice. Pandemia COVID-19 a accelerat trecerea la resurse digitale și servicii la distanță, subliniind importanța flexibilității și inovației în sprijinirea educației și cercetării. De asemenea, bibliotecile academice trebuie să joace un rol activ în facilitarea accesului deschis la informații și în promovarea abilităților de gândire critică și cercetare ale utilizatorilor. Implementarea acestor schimbări este foarte importantă pentru a menține relevanța și impactul bibliotecilor academice în contextul evoluțiilor tehnologice și sociale.

REFERINȚE

1. RAJU, Jaya. Knowledge and skills for the digital era academic library. *Journal of Academic Librarianship*. 2014, vol. 40, no. 2, pp. 163-170. ISSN 0099-1333. DOI: http://doi.org/10.1016/j.acalib.2014.02.007

2. BARO, E.E., OBARO, O.G. and ADUBA, E.D. An assessment of digital literacy skills and knowledge-based competencies among librarians working in university libraries in Africa. *Digital Library Perspectives*. 2019, vol. 35, no. 3/4, pp. 172-192. DOI: https://doi.org/10.1108/DLP-04-2019-0013
3. SAUNDERS, Laura. Core Knowledge and Specialized Skills. *Academic Libraries. College & Research Libraries*. 2020, vol. 81, no. 2, pp. 288-311. ISSN 2150-6701. DOI: https://doi.org/10.5860/crl.81.2.288 .
4. HAMAD, F., AL-FADEL, M., and FAKHOURI, H. The effect of librarians' digital skills on technology acceptance in academic libraries in Jordan. *Journal of Librarianship and Information Science*. 2021, vol. 5, no. 4, pp. 589-600. eISSN 1741-6477. DOI: https://doi.org/10.1177/0961000620966644
5. BARYSHEV, R.A. Building the model of academic library an digital competences. *Scientific and Technical Libraries.* 2021, no. 9, pp. 129-149. eISSN 2686-8601. DOI: https://doi.org/10.33186/1027-3689-2021-9-129-149
6. LUO, Jiebei, TANG, Rong. Data competency for academic librarians: Evaluating present trends and future prospects. *Journal of Academic Librarianship*. 2024, vol. 50, no. 4, atr. 102897. ISSN 0099-1333. DOI: https://doi.org/10.1016/j.acalib.2024.102897
7. SANCHES, Tatiana. Connecting New Trends and New Skills for Academic Librarians. In: KURBANOĞLU, S., ŠPIRANEC, S., ÜNAL, Y., BOUSTANY, J., KOS, D. (eds). *Information Literacy in a Post-Truth Era. ECIL 2021. Communications in Computer and Information Science*. Cham: Springer, 2021, vol. 1533, pp. 617-628. eISBN 978-3-030-99885-1. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-99885-1_51
8. OCLC-LIBER. *„Building for the future": Opportunities and responsibilities for state-of-the-art services*. 2023-2024 edition. OCLC, ©2021. În: https://connect.oclc.org/en/oclc-liber-building-for-the-future-series-2023 (Accesat 18.06.2024).
9. LIBER. Strategy 2023-2027. LIBER, 2023. În: https://libereurope.eu/strategy/ (Accesat 18.06.2024).
10. PINFIELD, S., COX, A. and RUTTER, S. *Mapping the future of academic libraries: A report for SCONUL.* London: Society of College, National and University Libraries (SCONUL), 2017. În: https://eprints.whiterose.ac.uk/125508/1/SCONUL%20Report%20Mapping%20the%20Future%20of%20Academic%20Libraries%20-%20published%20version.pdf (Accesat 18.06.2024).
11. Skilltype & Technology from Sage. *Librarian Futures Part III: The Librarian Skills Landscap*e. Technology from Sage, 2023. În: https://www.technologyfromsage.com/librarian-futures-report-part-3/ (Accesat 18.06.2024).
12. ACRL. 2010 top ten trends in academic libraries: A review of the current literature. *College & Research Libraries News*. 2010, vol. 71, no. 6, pp. 286-292. ISSN 2150-6698. DOI: https://doi.org/10.5860/crln.71.6.8385

13. ACRL. 2012 top ten trends in academic libraries: A review of the trends and issues affecting academic libraries in higher education. *College & Research Libraries News*. 2012, vol. 73, no. 6, pp. 311-320. ISSN 2150-6698. DOI: https://doi.org/10.5860/crln.73.6.8773
14. ACRL. Top trends in academic libraries: A review of the trends and issues affecting academic libraries in higher education. *College & Research Libraries News*. 2014, vol. 75, no. 6, pp. 294-302. ISSN 2150-6698. DOI: https://doi.org/10.5860/crln.75.6.9137
15. ACRL. 2016 top trends in academic libraries: A review of the trends and issues affecting academic libraries in higher education. *College & Research Libraries News*. 2016, vol. 77, no. 6, pp. 274-281. ISSN 2150-6698. DOI: https://doi.org/10.5860/crln.77.6.9505
16. ACRL. 2018 top trends in academic libraries: A review of the trends and issues affecting academic libraries in higher education. *College & Research Libraries News*. 2018, vol. 79, no. 6, pp. 286. ISSN 2150-6698. DOI: https://doi.org/10.5860/crln.79.6.286
17. ACRL. 2020 top trends in academic libraries: A review of the trends and issues affecting academic libraries in higher education. *College & Research Libraries News*. 2020, vol. 81, no. 6, pp. 270. ISSN 2150-6698. DOI: https://doi.org/10.5860/crln.81.6.270
18. ACRL. 2021–2022. Top trends in academic libraries: A review of the trends and issues. *College & Research Libraries News*. 2022, vol. 83, no. 6, pp. 243. ISSN 2150-6698. DOI: https://doi.org/10.5860/crln.83.6.243
19. ACRL. 2024 Top Trends in Academic Libraries: A Review of the Trends and Issues. *College & Research Libraries News.* 2024, vol. 85, no. 6, pp. 231. ISSN 2150-6698. DOI: https://doi.org/10.5860/crln.85.6.231